

Assen, H. Maria ten Hemelopneming

Deze statie werd opgericht in 1833; het eerste (nood)kerkje annex pastorie (aan de Zuidersingel) werd in gebruik genomen op 29 juni van dat jaar, maar was eigenlijk al direct te klein. Op 12 september 1837 werd een nieuw kerkgebouw in gebruik genomen, buiten het centrum gelegen aan de noordzijde van de Vaart.¹ Het eerste bericht over een orgel dateert uit 1840, toen aartspriester Van Kessel aan pastoor Beltman (zijn opvolger in Assen) meldde:² 'Er dient zich hier [= Zwolle] eene gelegenheid aan, om een Kabinet orgeltje te kopen', naar hij dacht voor enige honderden guldens. Het enige bezwaar was 'het gebrek aan eenen organist, welke het voortdurend pro Deo zoude willen bespeelen.' Pastoor Beltman liet de verdere afwikkeling graag aan zijn superieur over, maar merkte wel op: 'Ingeval het Kabinet orgel het onze werd, dan zal het toch wel zoo kunnen veranderd worden, dat de Organist niet met den rug naar het Altaar behoeft gekeerd te zijn, want dat zoude in ons Klein kerkje te hoogste af te keuren zijn.'³ Inderdaad was geen organist voor-

handen en dat laatste was dan ook de reden dat Van Kessel meldde dat hij van aankoop afzag, hoewel het instrument beschikbaar was 'voor eene buitengewone goedkope prijs'.⁴ Blijkbaar woog de afwezigheid van een organist daarna toch minder zwaar, want ongeveer een jaar later schreef de pastoor: 'In de maand Augustus komt hier denkkelijk de orgelmaker van Groningen, die jaarlijks hier komt, om het orgel in de protestantse Kerk te stemmen en na te zien, bij die gelegenheid zoude het niet verkeerd zijn om op het overplaatsen van het Kabinet Orgeltje te denken, en zoo ons voorkomt hetzelfde slechts zonder er iets aan te veranderen, over te brengen ten einde kosten te sparen – ook moet er in ernst aan gedacht, om iemand in de gemeente te vinden die zich voor dat vak zal bekwamen';⁵ genoemde orgelmaker was de welbekende G.W. Lohman.⁶ Of hij het ook was die aan het einde van 1841 een kabinetorgel in de kerk plaatste en of dat het eerder genoemde Zwolse huisorgel betrof is niet bekend. Kort na de jaarwisseling gaf de pastoor een opgetogen verslag van de inwijding tijdens de Kerst:⁷ '(...) dat wij voornemens waren, met Kerstijd het orgel te gebruiken – Hoe zulks eene aller onverwachtste verrassing voor de gemeente was behoef ik niet te zeggen, – na dat volgens gewoonte de Introitus gezongen was, ging de deur van de sacristie open, terwijl de schel de komst van het Allerheiligste Sacrament des Altaars aankondigde, en ziet, dit werd op eens ontvangen door het volle orgel! hoe wel op alles voorbereid zijnde, viel het mij moeilijk mijn gemoed te houden, (...) en gelijk men mij verzekerde ontrolde meenigeen onwillekeurig een traan. – Ons hoofd doel waarom wij bij de feestviering het orgel wilden laten hooren was, dat wij willen beproeven, of door onderlingen giften de kosten niet kunnen gevonden worden – hoe wel er slechts de week voor Kerstijd toe kon besteed worden aan de noodige oefening voor koor en organisten te houden, is het toch tamelijk goed gegaan – ik beklom na het Evangelie den preekstoel, en na mijne uitboeseming over den Engelen Zang, welke heden voor de eerste maal door orgel en koor gezongen was gedaan te hebben, herhaalde ik de opkomst der gemeente – toonde aan, wat door elders wonende godsdienstvrienden voor ons was gedaan, en vroeg toen of het niet onbescheiden konde wesen andermaal buiten de Gemeente eene Collecte te doen en stelde toen voor, dat ik in persoon ten hunnen de liefdegaven wilde inzamelen. – met de Collecte tot dat einde heeft Schuiten en ik een begin gemaakt, en mij dunkt, dat wij deze eerste collecte op ongeveer f 100 zul-

len brengen, en dan naderhand al weer op dezelfde of op eene andere wijze:– het zal wezenlijk zeer netjes worden wanneer het front er voor is, maar de som zal dan ten naaste bij alles en alles er onder gerekend op ongeveer f 300 loopen.' Vermoedelijk is het instrument voorzien van een schijnfront. In 1841 gaf het Armbestuur een voorschot van f 35,02 'voor de uitgaven voor het Orgel',⁸ waarschijnlijk in verband met de plaatsing van het instrument. Twee jaar later werd f 6,- uitgetaald aan 'Orgelmaker'; bovendien werd door het Kerkbestuur f 10,02, zijnde 'de schuld van 't Orgel', overgenomen.⁹ Het vinden van een vaste organist bleef een probleem, getuige een uitgave in het zelfde jaar voor 'Een Organist in de Kersdagen f 1,80.' De parochie-inventaris van 20 juni 1856 meldde de aanwezigheid van 'Een Cabinet Orgel'.¹⁰ Het was het laatste levensteken van dit instrument, want het werd nog in hetzelfde jaar verkocht, 'daar het sedert jaren reddeloos is, en tegen de vochtigheid van de kerk niet bestand blijft, en in deze kleine gemeente aan geen organist te denken valt'.¹¹ Verdere lotgevalen van het instrument zijn onbekend. Men heeft zich daarna moeten redden met een oud 'Seraphijn orgeltje' dat in 1863 voor f 70,- werd gekocht van de paters Jezuïeten in Groningen,¹² maar waaraan men ook al weinig plezier beleefde. Zo werd in 1879 opgemerkt,¹³ dat 'het ding dáár [= in Groningen] reeds af was. Nu is het geheel versleten en niet meer op te lappen volgens den Heer J. de Wit te Groningen.' Men wilde graag een nieuw harmonium voor 'onze vichtige kerk, een instrument dat men nu en dan in de pastorie kan laten opdrogen.' Genoemde heer De Wit plaatste volgens het Memoriale op 22 november 1879 (St.-Caecilia) voor f 300,- een 'Americaansch orgel' (Standard organ), dat hij de dag daarna voor het eerst bespeelde. Ook dit 'Kostbaar stuk' had problemen door de vochtigheid getuige uitgaven in 1881 (f 14,95) en 1882 (f 25,-). Pas in 1899 voorzag Maarschalkerweerd de kerk weer van een (door hem opgeknapt tweedehands) pijporgel.¹⁴ Het is niet meer in de (huidige) kerk aanwezig. Momenteel staat in deze kerk geen pijporgel.

Noten

Het parochiearchief is gedeponereerd bij het Rijksarchief in Drenthe.

- 1 Naar gegevens ontleend aan J. Coppes, A.M.J. den Teuling en J. Wessels, *150 Jaar Katholieke kerk in Assen*, Assen 1983.
- 2 UA, AA, inv. nr. 2.129, Register van uitgegane brieven aan pastoors enz. 1837–1840, d.d. 11 juli 1840.

- 3 Zie noot 2, inv. nr. 2.129 (ingekomen stukken 1840–1841), d.d. 14 juli 1840.
- 4 Zie noot 2, d.d. 20 juli 1840.
- 5 Zie noot 3, d.d. 1 juli 1841.
- 6 Mededeling van wijlen dhr. W.D. van der Kleij, Emmen.
- 7 UA, AA, inv. nr. 2.120, ingekomen stukken van de pastoors en kapelaans 1842, brief d.d. 5/6 januari 1842.
- 8 UA, AA, inv. nr. 2.168, Financiële jaarverslagen, ingediend door de kerkbesturen van de staties, 1841 (rekening en verantwoording van het Armbestuur).
- 9 Zie noot 8, 1843 (rekening en verantwoording van het Kerkbestuur).
- 10 GRA, ABG, inv. nr. 20.1 (Assen), nr. 18.
- 11 Zie noot 1, 21; merkwaardigerwijs vermeldt het Registrum Memoriale (PA, inv.nr. 4), dat het instrument 'met toestemming van ZDH was gesloopt (in 1878)'; waarschijnlijk heeft de scribent zich in het jaartal vergist, want de inventaris uit 1870 noemt alleen het dan aanwezige harmonium.
- 12 RAD, PA., inv. nr. 29, Notulen kerkbestuur 1855–1923, d.d. 22 februari 1863.
- 13 RAD, PA, inv. nr. 6, Ingekomen stukken, d.d. 27 juni 1879.
- 14 Zie noot 1, 26.